

Проф. д-р Влатко Илиески
Проф. д-р Владимир Петков
Проф. д-р Пламен Тројачанец
Проф. д-р Лазо Пендовски

БЛАГОСОСТОЈБА НА БЕЗДОМНИ КУЧИЊА

препораки за имплементација на оперативни постапки

СОДРЖИНА

Центар за благосостојба на животните при Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје	3
- Цели и активности -	3
Програма за обука на персоналот во прифатилиште за бездомни кучиња	5
Заловување на кучињата	6
Транспорт на кучињата	7
Евиденциони постапки на заловените кучиња	8
Спецификација и нормативи на објектите	9
Стандардни оперативни постапки во стационарот	10
Принципи и правила за евтаназија на бездомни кучиња кои се применуваат во центарот за благосостојба на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје	11
Стандарди за просторија и место за изведување на евтаназија пропишани од центарот за благосостојба на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје	13
Препорачани техники за евтаназија на месојади	15

ЦЕНТАР ЗА БЛАГОСОСТОЈБА НА ЖИВОТНИТЕ ПРИ ФАКУЛТЕТОТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА ВО СКОПЈЕ

- ЦЕЛИ И АКТИВНОСТИ -

Градските и државните власти во Р Македонија имаат потреба од контролирање на популацијата бездомни кучиња, водејќи се од потребата за намалување на ризиците од нарушување на јавното здравје и сигурност кои вклучуваат:

- пренесување болести на луѓето (зоонози) и другите животни;
- вознемирување на луѓето;
- повреди и заплашување на луѓето поради агресивното однесување на кучињата;
- предизвикување на сообраќајни незгоди;
- загадување на околината;

Намалувањето на популацијата на бездомни кучиња во градовите е основната појдовна точка околу која се согласуваат сите заинтересирани чинители, почнувајќи од управите на општините, невладините организации за заштита на животните и ветеринарната струка.

Одговорноста за контрола на популацијата бездомни кучиња во главно е на локалните власти кои се најзасегнати со проблемот.

Секако државните власти (Агенцијата за храна и ветеринарство) имаат голем дел од одговорноста, во сферата на пропишување и контрола на спроведувањето на легислативата поврзана со бездомните кучиња. Невладиниите организации, можат да обезбедат ефективни елементи од менаџментот на популацијата, но за таа цел, тие треба да се постават во партнерска позиција или да бидат насочувани од одговорната институција.

Јавниот притисок може да биде голем. Позади него, најчесто, се крие прашањето “зошто“ треба да се контролира популацијата. Неопходно е да се слушнат и проблемите и размислувањата на сите кои се засегнати од ситуацијата со бездомните кучиња, а најмногу локалните заедници и локалните власти. Колку што е можно повеќе, треба да се примени активно учество на засегнатите во овие процеси, не само во делот на консултациите, туку и преку инкорпорирање на нивните гледишта во кроењето на идните активности.

За таа цел, Центарот за благосостојба при Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје, изготви сеопфатна програма за контрола на популацијата бездомни кучиња која вклучува низа активности кои придонесуваат за ефикасно, хумано и општествено прифатливо намалување на бројот на бездомни кучиња.

Оваа програма вклучува:

- утврдување на бројот на локалната популација на бездомни кучиња

- формирање координативно тело
- воспоставување систем за регистрација и идентификација
- воспоставување систем за стерилизација, здравствена заштита
- стандардизација на објектите за згрижување (азил/транзитен центар)
- контрола на пристапот до изворите на храна
- воспоставување на систем за информирање
- воспоставување на системот, следење и евалуација на резултатите од програмата
- воспоставување на систем за едукација на граѓаните

Секако дека ваквата програма треба да се спроведува согласно со етички принципи за заштита и благосостојба на животните. За оваа проблематика постои и регулатива која го обработува ова подрачје преточена во **Законот за заштита и благосостојба на животните** (Сл.весник на РМ“, бр. 113 од 2007 година) и **Правилникот за техничките услови за прифатилиштата, условите за чување на животните во прифатилиштата, постапките за еутаназијата, начинот на водење на евиденција и начинот на вршење надзор, формата и содржината на регистарот и начинот на регистрација, како и информациите потребни за регистрација** (Сл. весник на РМ, бр. 141 од 2010 година).

Во оваа регулатива опишана е надлежноста за вршење на заловување на бездомни кучиња и нерегистрирани кучиња и начинот на нивно привремено сместување во соодветни објекти-прифатилишта.

За контрола на популацијата на бездомни кучиња согласно законот се дозволени следните методи:

- Кучињата привремено сместени во прифатилиштата ќе се држат доволно време да се исцрпат сите можности за посвојување. Во случај кога посвојувањето е невозможно, или кога кучињата очигледно патат или се болни и можат да претставуваат сериозна опасност за здравјето на животните или луѓето, тие ќе бидат убиени со средства на хумана еутаназија извршена од доктори по ветеринарна медицина.
- Кучињата привремено сместени во прифатилиштата можат да бидат кастрирани, односно ојаловени, здравствено третирани, превентивно заштитени согласно со прописите од областа на ветеринарното здравство и повторно вратени во реонот од каде што биле заловени. Во таков случај, бездомните кучиња ќе бидат соодветно трајно и видливо обележани на начин кој нема да предизвика непотребна болка или страдање.

Минималниот период за исцрпување на можноста за вдување изнасува 30 дена.

Со оглед на тоа дека методот „Залови, стелиризај, вакцинирај и врати“ е веќе докажан и дека ги задоволува сите аспекти почнувајќи од здравјето и заштитата на луѓето како и заштитата и благосостојбата на животните се препорачува како метод на контрола на популација на бездомните кучиња.

За да се имплементираат законските одреби потребно е да се изгради прифатилиште за бездомните кучиња.

Прифатилиштето треба да ги исполни минимум условите кои се пропишани со Правилникот. Подложи на регистрација и одобрување од страна на Агенцијата за храна и ветеринарство. По добивање на одобреното прифатилиште може да ги врши своите активности. Општината може да склучи договор со некое веќе регистрирано и одобрено прифатилиште.

Темел на квалитетна и успешна контрола на популација на бездомните кучиња на територија на еден град или населено место е спроведување на проценка на популација на кучињата кои гравитираат на тоа подрачје.

Суштината е во тоа да се види со колкав проблем се соочува градот и каква стратегија би се применила за контрола на популацијата на бездомните кучиња, а што е од особено значење би се знаело какво прифатилиште би се изградило, со колкав капацитет, колку персонал би бил потребен како и каква и колку опрема би била потребна, така да трошоците за спроведување на програмата би се оптимизирале а секако и резултатите би биле подобри.

Препорачливо е да се употреби Методологијата која е во согласност со упатството на WSPA.

Истражувањето согласно упатството на WSPA се состои од две компоненти:

1. Директна опсервација и броење на кучињата
2. Истражување на јавното мислење преку пополнување на соодветни анкетни листови

При директната опсервација и броење на кучињата се доаѓа не само до бројот на кучињата туку и половата застапеност, старосната граница, индикаторите на благосостојбата (проблеми со локомоторниот тракт, промени на кожата итн) и како најбитна компонента се врши дистинкција помеѓу вистинските кучиња скитници-оние кои немаат сопственик и кучињата со сопственик кои имаат пристап до јавни површини кои всушност се репродуктивно најспособни за размножување бидејќи истите се во добра кондиција и добро здравје.

Со истражувањето на јавното мислење се доаѓа до многу значајни и квалитетни податоци за ставовите и навиките на населението во поглед на бездомните кучиња и домашните миленици а од тоа може да се донесе заклучок каква програма да се имплементира за контрола на популацијата на бездомните кучиња во тоа подрачје.

Во Р.Македонија постојат неколку прифатилишта за бездомни

кучиња кои функционираат како дел од стратегијата на општините за решавање на овој проблем. За поголема и поефикасна успешност во контролирањето на бројот на бездомни кучиња, заради големата миграција на бездомните кучиња, потребно е да се вклучат поголем број на општини.

Постојат бројни организации кои со своите активности придонесуваат за успешно реализирање на програмата за контрола на популацијата на кучињата. Денес бездомните кучиња се соочуваат со бројни проблеми со поврзани со нивната благосостојба, како што се: неисхранетост, болести, повреди од возила, повреди од борби помеѓу кучињата и повреди од насилно однесување на луѓето. Факултетот за ветеринарна медицина е активен учесник во подршката за спроведување на стратегијата за бездомни кучиња.

Обидите за контрола на популацијата на бездомните кучиња може, исто така, да ја загрозува нивната благосостојбата преку: користење нехумани методи за убивање (труења, струјни удари или давење), сурови методи за заловување и несоодветни објекти за згрижување и нивно менаџирање.

Токму затоа одговорните лица за грижа на животните во прифатилиштата треба да имаат соодветна обука во поглед на хранењето, напојувањето, негата однесувањето и пристапот кон животните.

Една од целите на оваа брошура е да претставува водич за вработените во прифатилиштата кои треба да обезбедат животните:

- да не се изложуваат на физичка болка и страв;
- да не се изложуваат на глад и жед;
- да се заштитени од болка, повреда или болест;
- да им се овозможи изразување на нормално однесување;
- да се заштитени од неудобност и да се сместени во средина која е соодветна за нивниот вид;

Во брошурата се опфатени главните области на работа со кои вообичаено се сретнуваат вработените во прифатилиштата и дава насоки како да се извршуваат овие задачи на хуман и ефективен начин.

Фокусот е ставен на одредени области на работа како што се методите за заловување, транспорт, евидентирање, сместување и манипулација во објектите.

Посебен осврт е даден на постапката на евтаназија која треба да биде изведена на начин со кој животното нема да биде подложено на болка и страдање. Евтаназијата треба да е едноставна, лесна за изведување, безбедна за персоналот кој ги применува и соодветна за видовите животни кои се евтаназираат.

Центарот за благосостојба на животните при Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје, согласно со номинирањето од Агенцијата за храна и ветеринарство да обезбедува стручно-административна обука за надлежниот орган и релевантните сектори, ја печати оваа брошура со цел успешно спроведување на националната законска регулатива и основните правила за имплементација на благосостојбата на бездомните кучиња.

ПРОГРАМА ЗА ОБУКА НА ПЕРСОНАЛОТ ВО ПРИФАТИЛИШТЕ ЗА БЕЗДОМНИ КУЧИЊА

Цел на програмата:

Програмата е наменета за лица кои вршат основни работни задачи во прифатилиштата за бездомни кучиња. Со оваа програма слушателите ќе се обучат за основните постапки за методите на заловување, транспорт, евидентирање, сместување, држење и манипулација во објектите. Обуката е во согласност со националната законска регулатива и основните правила за благосостојба кај животните.

Тема	Содржина
Легислатива на Р.М	Основни информации за законските одредби за заштита на животните
Благосостојбата на животните	Петте слободи – правила на благосостојбата на животните)
Заловување на кучиња	- техники на заловување - опрема за заловување
	- хемиско заловување
Транспорт на кучињата	- Оптимални услови за транспорт - Манипулација со кучиња при транспорт
Евиденциони постапки на заловените кучиња	- Евиденција при заловување - Евиденција при прием - Методи на привремено обележување во стационар - Методи на трајно обележување
Спецификација и нормативи за објектите	- Организација на просторот - Градба на објектите
	- Нормативи за поедини делови на стационарот (30 мин)
Стандардни оперативни постапки во стационар	- Исхрана на животните
	- Дезинфекција на опремата
	- Манипулација со животните

Заловување на кучињата

- **Заловување на кучињата** е неопходно да се врши од страна на обучен тим, кој пред самото заловување ќе разработи соодветна тактика за пристап и техника на заловување на кучињата на места кои нема да претставуваат опасност за кучињата, граѓаните кои би се нашле во близина и околниот сообраќај. Техниката која ќе се одбере за заловување на кучињата зависи од местото на заловување, социјализацијата на кучето со луѓето и од самиот карактер на кучето;
- **Опремата за заловување** која ќе ја одбере тимот на заловувачи пожелно е да одговара на тактиката и техниката која е одбрана за заловување. Тимот за заловување треба да биде добро обучен за користење на опремата, одржување на опремата, а проверка на опремата пожелно е да се врши пред секое заловување. Избирањето на опрема за заловување зависи и од проценката на карактерот на кучињата, нивната здравствена и физиолошка состојба, социјализацијата на кучињата и самиот избор на местото на заловување;
- **Хемиското заловување** треба да се користи само во посебни услови кај агресивни кучиња со голема претпазливост да не се предизвика зголемена агресивност кај кучето што би довело до загрозување на животот на самото куче, луѓето кои се наоѓаат во непосредна близина или загрозување на сообраќајот во непосредната близина на местото на заловување.

Транспорт на кучиња

■ **Оптимални услови за транспорт** се спроведуваат преку обезбедување на соодветно возило за транспорт на кучиња по нивното заловување. Добро дизајнирано возило дава поголема безбедност за заловувачите при внесувањето и изнесувањето на кучињата. Заловените кучиња треба во најкраток временски рок да се донесат во стационарот, а притоа во возилото треба да бидат заштитени од временски услови и од ситуации кои можат да го зголемат нивниот стрес и агресивност. Возилото треба редовно да се чисти и дезинфицира бидејќи претставува можен извор на зарази;

■ **Манипулацијата со кучињата при транспортот** е процедура каде што заловувачот треба да внимава на својата лична безбедност и безбедноста на транспортираните кучиња. Имајќи ја предвид природата на однесувањето на кучињата за време на заловувањето и транспортот, препорачливо е да се носат заштитни ракавици, кафезите да се безбедно затворени и просторот за заловувачите да е физички одвоен од просторот за транспортираните кучиња. Транспортните кафези треба да се чисти, дезинфицирани и без остри ивици за безбеден транспорт на кучињата.

Евиденциони постапки на заловените кучиња

- **Евиденција при заловување:** добри евиденциони постапки претставуваат еден од основните елементи за адекватно функционирање на стационарите за бездомни кучиња. Евиденцијата при заловување треба да содржи повеќе информации како што се време и датум на заловување, место каде е заловено, опис на кучето, лице кои го заловило и начин на заловување. Овие податоци секогаш треба да се дополнуваат кога животните се сместени во стационарот;
- **Евиденција при прием:** оваа евиденција секогаш треба да се спроведе во присуство на ветеринарен доктор, кој треба да ја дополни со податоци кои се однесуваат на кондиција на животното, надворешни знаци и карактеристики, евентуални клинички знаци на заболување или повреди. Секако дека

основните идентификациони податоци за секое животно претставуваат дел од евиденцијата при приемот;

- **Методи на привремено обележување:** привременото обележување на кучињата во стационарот е со цел да се идентификува животното во текот на спроведување на основните постапки. Тоа може да се спроведе најчесто со околувратници со различна боја и плочки а содржат основни информации. Околувратниците со различна боја може да ги користиме при одредување на степенот на агресивност кај кучиња (пр. црвени околувратници за агресивни кучиња). Привремените обележја на кучињата се користат се додека животните не се отстранат или ослободат од стационарот;
- **Методи на трајно обележување:** постојат низа методи кои може да се применат за трајно обележување. Секоја држава може да пропише услови за вршење на трајно обележување. Основно е да тоа биде лесно применливо, со единствен број за идентификација преку кој може лесно да се следат основните епизоотиолошки податоци за индивидуата.

Спецификација и нормативи за објектите

■ **Организација на просторот:** секој објект за сместување на кучиња треба да ги исполнува условите за благосостојба на животните, согласно националната легислатива и меѓународните стандарди. Целокупната организација на просторот во објектот треба да биде соодветен за потребите на околината во која егзистира но воедно да ги исполнува минималните пропишани стандарди. Секако дека добро организираниот простор во стационарите со текот на времето може да ја подобри функционалноста во правец на зголемувањето на дејностите во овие организации (заштита од болести, едукација, јавност, мрежно поврзување со други центри).

■ **Градба на објектите:** основните принципи при градба на објектите се спречување на ширењето на болести какои удобност и функционалност. Изолациските и карантинските делови на објектите треба да е затворен за јавни посети. Подовите и сидовите треба да се изградени од материјали кои лесно се чистат и дезинфицираат, а просториите треба според потребите лесно да се преградуваат, или пренаменуваат, соодветно проветрени. Дренажата во објектот треба да е со закосување кон надворешен правец, спротивно од просторот за живеење на животното.

Обезбедувањето на соодветни одводни канали, септичка јама или соодветен резервоар е есенцијален елемент за сите градби.

■ **Нормативи за поедини делови на стационарот:** сите делови во стационарот треба да бидат изградени согласно нивната намена. Единечните кафези треба да се со минимална големина од 2 m², да просторот за спиење биде подигнат од подот. Просторот за спиење треба да биде соодветно проветрен, со дневна и вештачка светлина. За секое куче поединечно треба да се обезбеди 2,5 до 3 m², а преградите треба да се високи најмалку 2m, конструирани со завршница свртена кон внатре.

Стандардни оперативни постапки во стационорот

- **Исхрана на животните:** за време на сместувањето на кучињата треба да им се обезбеди квалитетна исхрана соодветна на нивните потреби. Кога и да е тоа можно, треба да им се дава сува храна. Кучињата треба да добијат еден до два obroka дневно. Секое јадење од свежо месо или животински отпадоци треба да биде термички обработено. Потребен е совет од ветеринар за режимите на исхрана и хранење за одредени групи на кучиња: возрасни, млади, болни, како и за женки кои се бремени или се во лактација;
- **Дезинфекција на опремата:** секој стационар треба да биде снабден со опрема која е адекватна за намената и генерално опремата може да биде подвижна и неподвижна. Главни особини на секоја опрема да биде лесно прилагодлива за работните услови, да не предизвикува штетни дејства врз кучињата и да лесно се дезинфицира. При дезинфекција, со различни средства, опремата не смее да претрпи било какви оштетувања;
- **Манипулација со животните:** вработените во стационорот кои редовно или повремено доаѓаат во контакт со заловените кучиња, потребно да имаат основни познавања за однесувањето на животните во различни ситуации. Однесувањето на персоналот треба да се прилагодува зависно од состојбата во која се наоѓаат животните. Генерално, вработените со своето однесување при манипулацијата со животните, во сите делови од стационорот не треба да предизвикаат непотребно возбудување, страдање и особено болка. Конечно,

правилната манипулација со животните во стационорот, покрај задоволителното ниво на благосостојба, ќе обезбеди и соодветна заштита на персоналот од несакани повреди и заболувања.

ПРИНЦИПИ И ПРАВИЛА ЗА ЕВТАНАЗИЈА НА БЕЗДОМНИ КУЧИЊА КОИ СЕ ПРИМЕНУВААТ ВО ЦЕНТАРОТ ЗА БЛАГОСОСТОЈБА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА ВО СКОПЈЕ

Евтаназија претставува процедура за хумана смрт пропратена со минимална болка и страдање на животните. Евтаназијата опфаќа повеќе методи и техники кои треба да овозможат сигурна и безболна смрт кај животните.

Целта на евтаназијата е брзо губење на свеста кај животните пропратено со престанок на работата на срцето односно прекин на дишењето со последователна дисфункцијата на мозокот на начин кој овозможува брза и безболна смрт кај животното.

Евтаназијата се применува кај кучиња кои страдаат и имаат силни болки, многу се исцрпени односно кога истите боледуваат од неизлечлива болест или се физички повредени до тој степен кој оневозможува нивен третман.

Исто така евтаназијата се применува и кај бездомните кучиња кои се непогодни за средината во која живеат најчесто поради лошиот темперамент или пак имаат промени во физичкиот изглед кој оневозможува ниво вдомување во прифатилишта и семејства. Правилата за евтаназија треба да ги задоволуваат минималните потреби за соодветно нејзино изведување, иако не постои практичен “рецепт” за примена на евтаназија која целосно ги задоволува критериумите за нејзино изведување.

Сепак вештината на извршителот и условите при работата се најважни критериуми за правилно изведување на евтаназијата. При евтаназијата на кучињата мора да се земе во предвид и природата на животното кое треба да се усмрти. Исто така естетските, безбедносни и законски аспекти кои се однесуваат на евтаназијата треба во целост да бидат запазени.

Средствата и методите за евтаназија предизвикуваат смрт кај кучињата преку три основни механизми:

- Хипоксија
- Депресија на неврони во мозокот потребни за одржување на живот
- Физичко нарушување на мозочната активност

Средствата кои предизвикуваат смрт со директна или индиректна хипоксија треба да се предизвикаат: брзо губење на свеста кај животните, брзо губење на моторната активност (мускулно движење) на животното и смрт како резултат на престанок на дишењето и работата на срцето.

При апликација на средства на евтаназија кои ги супресираат нервните клетки на мозокот треба да се предизвика: брзо губење на свеста проследена со смрт поради директна депресија на респираторниот центар пропратено со хипоксемија и прекин на работата на срцето.

▲ T61 - Препарат регистриран во Македонија за евтаназија на животни

Постојат 10 правила кои треба да бидат применети при изведување на евтаназијата кај кучиња:

Правило 1. Евтаназијата да ја изведуваат компетентни лица (лиценциран доктор по ветеринарна медицина) сретифицирани од страна надлежен орган.

Правило 2. Мора да се применуваат само методи кои се одобрени за евтаназија на кучиња.

Правило 3. Пред секоја постапка за евтаназија треба да се утврдат:

- староста на животното
- здравствената состојба на животното
- телесната тежина на животното

Правило 4. За евтаназија на месојадите се применуваат:

- хемиски методи кои предизвикуваат смрт кај животните со апликација на хемиски супстанции;
- физички методи кои предизвикуваат брзо губење на свеста и смрт како резултат на директно оштетување на мозокот;

Правило 5. Техниките кои се приемнуваат за евтаназија на месојадите се:

- Препорачани техники
- Техники кои може да се применат под строга супервизија од страна на овластен центар за евтаназија.

Правило 6. Животните се евтаназираат во чиста и тивка околина одвоени од други животни. Ниедно друго животно не треба свесно да ја следи смртта на друго животно.

Правило 7. Смртта мора да биде констатирана од страна на доктор по ветеринарна медицина пред да се одстрани лешот. Доколку одстранувањето на лешот не е возможно во моментот, истиот се чува длабоко замрзнат на -25°C во посебен замрзнувач наменет за таа цел. Евтаназирани животни мора да се чуваат настрана од видното поле на другите животни во секое време.

Правило 8. Апаратите и лековите кои се користат за евтаназија треба да се достапни само на овластени лица за нивна соодветна примена.

Правило 9. Во местата каде се изведува евтаназија терба да се обезбеди пристап на овластени лица (инспектори) за редовни и системски контроли на објектите кои ги задоволуваат минималните потреби за изведување на евтаназија како и исправноста на апаратите кои се користат за евтаназија. Контролата вклучува и проверка на персоналот кој ја изведува евтаназијата односно дали истиот поминал обука за евтаназија и има сертификат од овластено тело за нејзино изведување.

Правило 10. При изведување на евтаназијата се води записник а извештајот од протоколот за евтаназија се чува на соодветно место определено за таа цел.

СТАНДАРДИ ЗА ПРОСТОРИЈА И МЕСТО ЗА ИЗВЕДУВАЊЕ НА ЕВТАНАЗИЈА ПРОПИШАНИ ОД ЦЕНТАРОТ ЗА БЛАГОСОСТОЈБА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА ВО СКОПЈЕ

1. Секоја овластена установа за евтаназија треба да има посебна просторија за таа намена. Оваа просторија треба да ги исполнва следниве стандарди:

- да биде посебна соба или физички да е одвоена од останатите простории на овластената установа или да е посебна просторија која се користи за евтаназија се додека животните не се евтаназираат.
- да има посебен влез за повредени животни или за животни со заразни и преносливи болести
- да е во безбедна и мирна средина за спроведување на евтаназијата.
- да биде со капацитет кој овозможува комотна работа на две особи кои ја изведуваат евтаназијата

2. Во просторијата треба да бидат истакнати следниве информации:

- шема со пропишани дози на растворите за евтаназија или на хемиски резистентните лекови кои се најдуваат во просторијата.
- соодветен протокол за несакана изложеност на персоналот на растворите за евтаназија или на хемиски резистентните лекови кои се најдуваат во просторијата.

3. Минималните просторни стандарди за просторијата за евтаназија се:

- осветлувањето треба да биде адекватно и доволно силно за да обезбеди светлина со цел да се одржи хигиената на соодветно ниво
- температурата на воздухот треба да биде со соодветен режим кој е овозможува комоција за персоналот кој ја изведува евтаназијата и за животните кои се евтаназираат. Препорачана температура во просторијата е минимум +18 °C и максимум +28 °C.
- просторијата треба да имаа соодветна вентилација која спречува акумулација на мириси.
- најмалку еден испуст мора да го изведува воздухот од просторијата во надворешната средина.

▲ Просторија за евтаназија на животни на ФВМ-С

▲ Комора за чување на лешеви после евтаназија на ФВМ-С

- просторијата треба да има кафези за чување на животни кога се исчекува ефектот од дејството на евтаназирачкото средство. Кафезите треба да бидат чисти и санитарни.
- подот треба да биде изграден од цврст материјал кој оневозможува лизгање на животните.

- сите течности треба да бидат собирани во континјери, запечатени и соодветно унитени или да бидат собирани во посебни континјери кои дозволуваат да бидат испрани и дезинфицирани.

4. Во просторијата за евтаназија треба да ја има следнава опрема:

- работна маса или друга работна површина каде ќе се спроведе евтаназијата врз животното. Површината на масата треба да биде изградена од нелизгачка материја.
- сеф или ормар под клуч каде сите лекови за евтаназија, игли, шприцеви и ножици ќе се чуваат.
- лавабо на одалечност од 500см од местото за евтаназија.
- сета опрема мора да биде во исправна состојба.
- сета опрема мора да биде складирана на безбедно место за да не предизвика несакани дејствија за персоналот кој ја изведува евтаназијата.

5. Во просторијата каде се изведува евтаназијата потребна опрема во секој момент кога се изведува евтаназијата е:

- кутија за прва помош
- соодветни направи кои овозможуваат физичко смирување на кучињата кога евтаназијата се изведува.
- стетоскоп
- крпи, сунгери и останати материјали за чистење
- дезинфекционо средство

▲ Опрема и простор за евтаназија на животни на ФВМ-С

6. Сите средства односно хемиски агенси за евтаназија треба да бидат јасно и соодветно означени.

ПРЕПОРАЧАНИ ТЕХНИКИ ЗА ЕВТАНАЗИЈА НА МЕСОЈАДИ

1. Кај кучињата, интравенската апликација на натриум пентобарбитал во доза од 150 мг/кг е најчесто употребувана метода за еутаназија. Смртта кај животното настапува брзо преку губење на свеста проследена со престанок на дишењето и престанок на работата на срцето. Интраперитонеална администрација на високи дози од пентобарбитал (350-400 мг/мл) предизвикува иритација на перитонеумот проследена со болка пред животното да се онесвести. Доколку се примени се препорачува истовременна апликација на локален анестетик кој ќе ја блокира болката.

2. Кај кучињата, евтаназијата со халотан и метоксифлуран се смета за прифатлива метода. Концентрации поголеми од 2ппм ги иритираат и вознемируваат животните и затоа треба да се избегнуваат. Животните треба да се евтаназираат во кафези во кои се воведува гасот преку пластична боца поставена околу кафезот.

3. CO₂ (јаглерод двооксид) во концентрација од 40% предизвикува брз вовед во анестезија (1-2мин.) и брза смрт кај животното. Потребна е посебна опрема и просторија за нејзина примена.

4. CO (јаглерод монооксид) иако спаѓа во групата на опасни гасови, во концентрација од 3% е смртоносен и затоа се препорачува да се користи за масовна евтаназија на бездомни кучиња.

5. Евтанзијата со пенетрирачки клин или со употреба на огнено оружје е прифатлива метода за евтаназија која може да ја спроведе само претходно обучен кадар во соодветна установа.

Издавач:

Факултет за ветеринарна медицина - Скопје

Организационен и уредувачки одбор:

Проф. д-р Влатко Илиески
Проф. д-р Владимир Петков
Проф. д-р Пламен Тројачанец
Доц. д-р Лазо Пендовск

Дизајн, графичко уредување и печатење

СТВ Призма - Скопје

Тираж

Скопје, 2012

Адреса на факултетот

Ул. Лазар Поп - Трајков 5-7, 1000 Скопје, Р. Македонија

Тел:

++ 389 2 3240 700

Факс:

++ 389 2 3114 619

Web:

<http://www.fvm.ukim.edu.mk>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

636.7:179.3(036)

БЛАГОСОСТОЈБА на бездомни кучиња : препораки за имплементација на оперативни постапки / [Влатко Илиески ... и др.]. - Скопје : Факултет за ветеринарна медицина, 2012. - 16 стр. : илустр. ; 20 см

Автори: Влатко Илиески, Владимир Петков, Пламен Тројачанец, Лазо Пендовски

ISBN 978-9989-774-22-5

1. Илиески, Влатко [автор]

а) Кучиња, бездомни - Сместување и благосостојба - Водичи
COBISS.MK-ID 90480906

ФАКУЛТЕТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА - СКОПЈЕ

ул. Лазар Поп Трајков 5-7

1000 Скопје, Република Македонија

тел.: 02 3240 700

факс: 02 3114 619

www.fvm.ukim.edu.mk